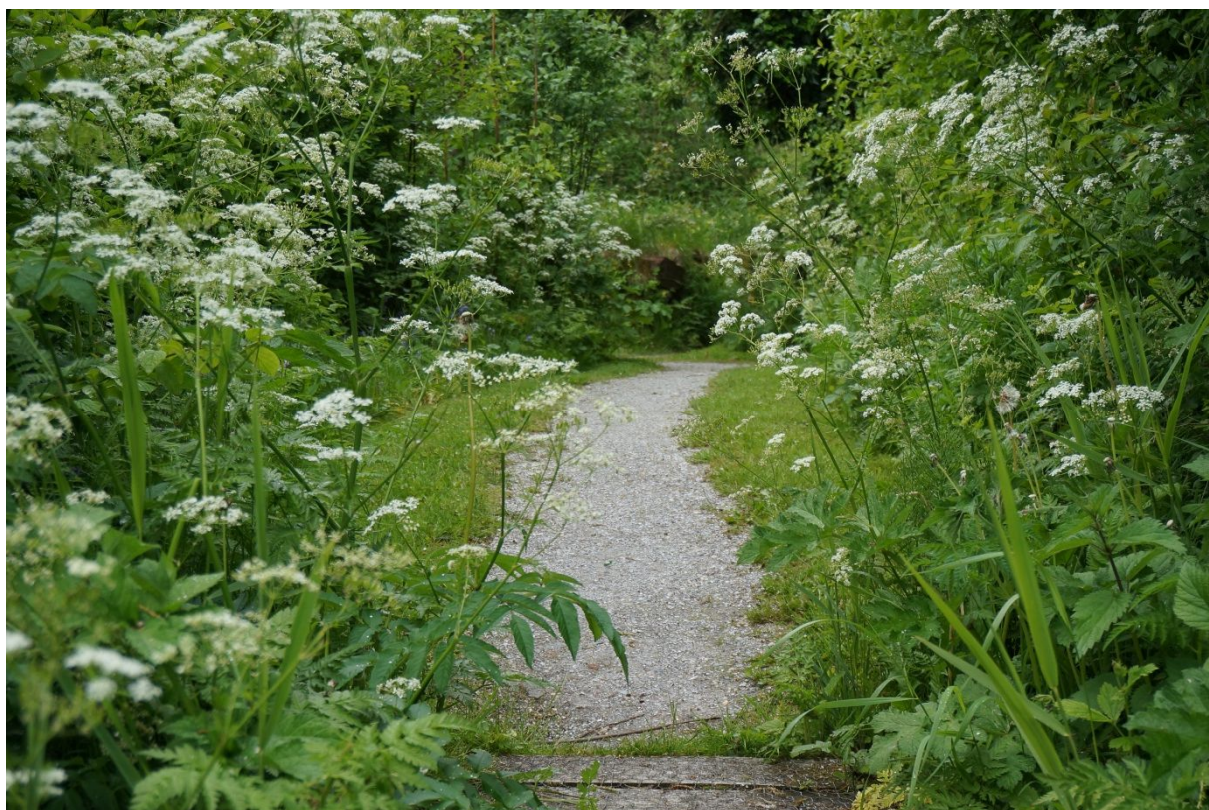

Jaarverslag Stichting Vrienden van de
Natuur- en Landschappentuin te
Zoetermeer

2015/2016

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. Bestuurlijke activiteiten	4
3. Projecten	7
3.2. <i>Aanpassingen Natuurtuin</i>	7
3.3. <i>Beheer op orde</i>	8
3.4. <i>Beheerovereenkomst met gemeente</i>	9
3.5. <i>Werven vrienden</i>	9
3.6. <i>Werven vrijwilligers</i>	10
3.7. <i>Communicatie</i>	11
3.8. <i>Educatieve agenda</i>	12
4. Beleving en inventarisatie van Flora en Fauna in de Natuurtuin	14
4.1. <i>Beleving natuurtingidsen</i>	14
4.2. <i>Onderzoek planten in de Natuurtuin</i>	15
4.3. <i>Onderzoek slakken</i>	17
5. Jaarrekening 2015/2016	20
5.1. <i>Balans per 31 december 2016</i>	20

1. Inleiding

De Stichting Vrienden van de Natuur- en Landschappentuin te Zoetermeer(Stichting) is op 28 september 2015 in aanwezigheid van wethouder R. Paalvast en notaris van Notariskantoor van der Bijl opgericht. Het eerste jaarverslag van de Stichting omvat de periode van 28 september 2015 tot en met 31 december 2016. In dit jaarverslag leest u een samenvatting van de activiteiten in de periode laatste kwartaal 2015 en het jaar 2016 en de financiële verantwoording van de Stichting. Direct na de oprichting is een Bedrijfsplan 2016 opgesteld waarin zijn beschreven de na te streven doelen en de projecten om de doelen te realiseren.

In het Bedrijfsplan 2016 zijn de ambities op de langere en kortere termijn beschreven. De langeretermijnvisie is in aanloop tot de oprichting van de Stichting neergelegd in het Kerndocument Natuurtuin. De ambities voor de korte termijn zijn als volgt omschreven:

Het ambitieniveau van de Stichting Vrienden Natuurtuin is het vorm geven en de instandhouding van een open heem c.q. natuurtuin, die ruimte biedt voor educatieve, recreatieve en natuurhistorische activiteiten en beleving. Het ambitieniveau moet worden gerealiseerd binnen een periode van vijf jaar:

1. Overgangsperiode van twee jaar waarin het beheer op niveau wordt gebracht;
2. De Natuurtuin binnen een periode van vijf jaar zodanig ontwikkelen dat het binnen het Westerpark dé centrale plaats is op het gebied van biodiversiteit en landschappendiversiteit.
3. De Natuurtuin inclusief het Westpunt het concentratie- en uitgangspunt is voor de educatieve, recreatieve en natuurbelevingsactiviteiten in het Westerpark.

Op basis van de ambitie en een schouw met experts naar de situatie van en in de Natuurtuin is voor 2016 een aantal prioriteiten gesteld, die in de vorm van projecten zijn uitgevoerd. Voor de prioriteiten is uitgegaan van drie sporen:

1. Het beheer van de tuin op orde brengen.

In de schouw werd vastgesteld dat er in de Natuurtuin sprake was van omvangrijk achterstallig onderhoud en dat de waterhuishouding van de Natuurtuin enkele problematische aandachtspunten heeft. Dit heeft geleid tot een inhaalactie voor het achterstallig onderhoud en tot nader onderzoek naar de waterhuishouding.

2. De participatie en betrokkenheid van burgers bij de Natuurtuin.

De Natuurtuin kan alleen als parel van de natuur in Zoetermeer blijven fungeren indien er sprake is van een grote betrokkenheid van inwoners bij de ontwikkelingen in de Natuurtuin. Daarom is er in 2016 veel aandacht geschonken aan het creëren van die grotere betrokkenheid van burgers. Dit door middel van een bredere en intensievere communicatie en het werven van vrienden en vrijwilligers voor het onderhoud.

3. De Natuurtuin is niet alleen bedoeld voor passief genieten van flora en fauna, maar is ook een bron voor actieve educatie op het terrein van historie van landschappen en flora en fauna in de omgeving van Zoetermeer. Nu vinden er verschillende activiteiten plaats door o.a. de gemeente Zoetermeer, de natuurtuingidsen en IVN. Om de activiteiten op elkaar af te stemmen en op die wijze de Natuurtuin ook grotere bekendheid en zichtbaarheid te geven, is in 2016 prioriteit gegeven aan het opstellen van een samenwerkingsagenda op het gebied van educatieve en andere natuurbeheer activiteiten.

2. Bestuurlijke activiteiten

Het bestuur van de Stichting heeft in de verslagperiode maandelijks vergaderd. De start van de verschillende projecten, het werven van fondsen, het deelnemen aan NLdoet, de Natuurwerkdag 2016 vroegen veel aandacht. Met name het belang commitment te krijgen bij de politiek in de gemeente Zoetermeer was een belangrijk thema in de verslagperiode. Dit begon in oktober 2015 met een presentatie van de voorzitter en de secretaris van de stichting aan de gemeenteraad. Hierbij bleek dat de gemeenteraad het waardeerde dat de stichting in samenspraak met de gemeente Zoetermeer vorm wilde geven aan de burgerparticipatie bij de instandhouding en beheer van de Natuurtuin. Er werd door de gemeenteraad onder meer aandacht gevraagd voor een maatschappelijk toegevoegde waarde van de Natuurtuin en een betere toegankelijkheid van de tuin voor mindervaliden.

In de verslagperiode werd 2 keer overlegd met wethouder R. Paalvast. De wethouder toonde veel belangstelling voor de Natuurtuin. Hij onderschrijft in het bijzonder het belang van de maatschappelijke functies van de Natuurtuin. Meer bezoekers, vergroten van de aantrekkelijkheid voor kinderen, het belang van gezondheid e.d. wat aansluit bij onze doelstellingen. Het streven naar alleen biodiversiteit is niet voldoende. Hij zegde toe zich in te spannen voor een gemeenschappelijke samenwerkingsovereenkomst tussen de gemeente en de stichting.

Met het oog op het inhalen van de achterstand in het beheer en onderhoud van de tuin heeft het bestuur de wethouder verzocht financiële middelen ter beschikking te stellen. In samenhang met deze wens heeft een delegatie van het bestuur alle raadsfracties van de gemeenteraad bezocht en geïnformeerd over onze wensen. Sommige raadsfracties hebben ook zelf de Natuurtuin bezocht. Het resultaat van dit intensieve overleg resulteerde tijdens het voorjaarsbegrotingsdebat van de gemeenteraad op 16 juni 2016 in een aangenomen motie 1606-73 (De natuurtuin kan groeien en bloeien).

In deze motie verzoekt de raad het college om in overleg met de Stichting vrienden van de Natuur- en Landschappentuin te Zoetermeer achterstallig onderhoud aan te pakken en meerjarige afspraken te maken. Ook moet onderzocht worden hoe de toegankelijkheid van de tuin te verbeteren is en wat dit kost. Daarnaast moet onderzocht worden hoe externe gelden kunnen worden gegenereerd.

Voor de uitwerking van de toezeggingen van het College is er vervolgens goed en constructief overleg gevoerd tussen de stichting en de gemeente.

De noodzakelijke werkzaamheden voor de natuurtuin zijn gezamenlijk geïnventariseerd en in een werkplan voor meerdere jaren opgenomen. In het laatste kwartaal van 2016 is gestart met: het uitbaggeren van sloten en verveningsgebieden, het snoeien van bomen en struiken en het egaliseren en ophogen van delen van het toegangspad en -plein. Het snoeien en kappen van bomen en struiken voert de stichting uit begin 2017, in goed overleg met de gemeente. Voor het bagger- en bestratingswerk heeft de gemeente, na afstemming met de stichting, opdracht gegeven aan aannemers. Voor groot onderhoud is een beroep gedaan op de knotgroep Meer en Woud.

De gemeente en de stichting hebben een samenwerkingsovereenkomst opgesteld, op basis van bovengenoemd werkplan over samenwerking en onderhoud. De gemeente zal de stichting waar nodig eveneens faciliteren bij het zoeken van sponsors, fondsen en partners en de stichting introduceren bij lokale, regionale of landelijke (groene) kennisnetwerken.

Het onderzoek naar de verbetering van de toegankelijkheid is gestart. De gemeente en de stichting trekken hierin samen op en hebben vertegenwoordigers van doelgroepen, waaronder rolstoelgebruikers) geraadpleegd.

Naast de contacten met de gemeente is er in de verslagperiode ook veel contact gezocht met experts op het gebied van heem- en natuurtuinen. In het bijzonder kunnen hier worden genoemd de contacten met Johan Vos, Ad ten Ham, Arno van Berge Henegouwen. Ook het contact met dr. Ger Londo, die in belangrijke mate als geestelijke vader van de natuurtuinen kan worden gezien, werd zeer op prijs gesteld. De experts hebben ons geadviseerd beeldend weer te geven wat we met de Natuurtuin willen bereiken. De gemeente Zoetermeer heeft een bezoek geïnitieerd aan Thijssen's Hof heemtuin te Bloemendaal.

Het bestuur bestaat thans uit:

Ep Booneman,	voorzitter
Marina Lurks,	secretaris
Piet de Kam,	penningmeester
Chris Veldhuysen,	portefeuille participatie en externe netwerkcontacten

Hans van der Smagt is na de oprichting van de stichting in de verslagperiode tussentijds tot het bestuur toegetreden met de portefeuille beheer en onderhoud. Het bestuur heeft intensieve ondersteuning gehad van Tilly Kester als contactpersoon van de afdeling Groen, Spelen, Leren van de gemeente Zoetermeer.

3. Projecten

3.1. Aanpassing c.q. herstel waterhuishouding Natuurtuin

Dit project heeft als doel te onderzoeken hoe de waterkwaliteit in de eigen waterhuishouding van de Natuurtuin kan worden verbeterd. In het verleden was vastgesteld dat er op verschillende plaatsen water weg zijgt en dat in feite de inlaat van water zou moeten worden voorgezuiverd. In de verslagperiode is via de Vereniging Koninklijke Nederlandse Heidemaatschappij een samenwerking tot stand gekomen met experts van Arcadis om te onderzoeken hoe de infrastructuur van de waterhuishouding in de Natuurtuin precies werkt en welke in- en uitstroomeffecten er precies zijn. Het onderzoek van Arcadis is nog niet afgerond, zodat er nog geen conclusies zijn getrokken over welke maatregelen nodig zijn.

3.2. Aanpassingen Natuurtuin

In de schouw in november 2015 werd vastgesteld dat verschillende onderdelen van de Natuurtuin, zoals de akkers, zodanig klein zijn, dat de doelen van een natuurlijke ontwikkeling niet altijd meer herkenbaar en zichtbaar zijn. Dit geldt ook voor een vervaging van de landschappen. Bovendien is er een nadrukkelijke wens vanuit de Gemeenteraad om de tuin beter toegankelijk te maken voor mindervaliden.

Bij de uitwerking van dit project is er in twee fasen gewerkt. De eerste fase was naar het totale beeld van de Natuurtuin in het Westerpark te kijken. De Natuurtuin is een betrekkelijk klein onderdeel van het Westerpark. Het onderzoek naar een verbreding van de functies van de tuin in het Westerpark heeft ten opzichte van de visie die is ontwikkeld in het kerndocument Natuurtuin niet echt nieuwe elementen opgeleverd. De kern is en blijft in het klein een samenhangend beeld te geven van de verschillende historische landschappen in en rondom Zoetermeer. Wel zou het aanbeveling verdienen net buiten de tuin een speelnatuurplek vorm te geven, waardoor ook kinderen tot 12 jaar meer geïnteresseerd zouden kunnen worden voor de tuin.

In de tweede fase van een meer gedetailleerde beoordeling van de tuin werd geconstateerd dat het open karakter van de tuin voor een belangrijk deel verloren was gegaan, doordat de horizontale en verticale structuren van de tuin niet langer harmonieerden. De bomen waren in 40 jaar zo sterk gegroeid dat de verticale structuren in feite de horizontale structuren domineerden. Dit gaf het bestuur aanleiding tot het aanvragen van een kapvergunning voor het dunnen van enkele boomgroepen in de tuin. De kapvergunning is – met een positief advies van de bomencommissie eind 2016 verleend. De feitelijke uitvoering daarvan is gedeeltelijk voorzien voor begin 2017, terwijl het kapbeleid in meerjarenperspectief zal worden uitgewerkt. Verder werd vastgesteld dat de zogenaamde verwilderingshoek in feite geen toegevoegde waarde voor de tuin oplevert, mede gelet op de zelfde soort bosranden in het Westerpark. Nadat de verwilderingshoek is geschoond, zal een idyllisch bloemrijk onderdeel worden ontwikkeld. Bovendien is inmiddels in de Natuurtuin een bijenhotel geplaatst en zal het bloemenveld een oord voor vlinders moeten worden. Samenwerking vindt plaats in het kader van Groene Cirkels/Bijenlandschap.

Een werkgroep heeft onderzocht op welke wijze de toegankelijkheid van de tuin kan worden verbeterd. De werkgroep constateerde dat er bij het ontwerp van de tuin niet gedacht is aan de toegankelijkheid voor minder validen. De paden zijn in het algemeen smal, lopen soms over steile dijken en de graspaden kennen vele oneffenheden. De werkgroep heeft een drietal tracés ontworpen, waarvan één tracé als een goede mogelijkheid wordt gezien om op een zodanige wijze te realiseren dat de karakteristieke tuin- en landschapselementen goed in beeld komen. In overleg met het raadslid mw. Van der Meer van Zoetermeer zo is contact gezocht met leden van de jury Toegankelijkheidsprijs om het ontwerp te beoordelen op feitelijke realisatie. De jury heeft op 15 december 2016 een advies over het voorgestelde tracé aan de gemeente Zoetermeer uitgebracht.

3.3. Beheer op orde

Uit de schouw die het bestuur samen met experts eind 2015 heeft uitgevoerd was de eenduidige conclusie dat er sprake is van omvangrijk achterstallig onderhoud. Hoewel er een vigerend Beheerplan was, bleek dit niet volledig geactualiseerd. Om die reden werd een project ingericht met als doel het Beheerplan uit 1986/1995 te actualiseren en het beheer opnieuw in samenhang te beoordelen. Dit project heeft geresulteerd in een geactualiseerde versie Beheerplan 2016, waarin diverse aanpassingen zijn verwerkt van de feitelijke situatie in de tuin. Verder is in dit project een inventarisatie gemaakt van het gewenste onderhoud in de eerstvolgende jaren. Voorts is het schema voor de jaarlijkse operationele beheerwerkzaamheden beoordeeld en geactualiseerd.

De actualisatie van het beheerplan heeft het bestuur geleerd dat er éénmaal per jaar een update moet plaatsvinden van het Beheerplan, maar vooral ook een systematisch werkplan voor het onderhoud moet worden gevolgd, waarin ook het dunnen en aanplanten van nieuwe bomen en struiken, het schoonmaken van sloten, het herstel en onderhoud van paden en bruggetjes aandacht moeten krijgen.

3.4. Beheerovereenkomst met gemeente

De Natuurtuin is eigendom van de gemeente Zoetermeer. De gemeente voert ook de regie over het operationele beheer van de tuin. De gemeente heeft de intentie het beheer op termijn over te dragen aan de Stichting Vrienden van de Natuurtuin. De stichting heeft daarop geanticipeerd en feitelijk in de verslagperiode medewerking verleent aan het beheer en onderhoud in de tuin. De stichting heeft evenwel ook de intentie formeel mede betrokken te worden bij het beheer en onderhoud van de Natuurtuin om op die wijze de Natuurtuin de parel van de natuur in het Westerpark te laten blijven. De betrokkenheid willen we een formele vorm geven om in een transitieperiode van 2 tot 3 jaar samen met de gemeente het beheer en onderhoud vorm te geven. Na deze fase kan worden gewerkt aan een overdracht van het beheer van de gemeente aan de Stichting.

De stichting heeft een voorstel ingediend voor een beheerovereenkomst bij de gemeente Zoetermeer. Zowel op ambtelijk als politiek niveau is door de gemeente Zoetermeer aangegeven dat zij het voorstel van de stichting ondersteunen. In de praktijk is dat ook vastgesteld doordat er in de verslagperiode intensief overleg is gevoerd over de uit te voeren beheer- en onderhoudswerkzaamheden. Ook met de gemeentelijke beheerder van de Natuurtuin, Monique Snoek, is een goede samenwerking tot stand gebracht.

Het doel van het project om een formele beheerovereenkomst tot stand te brengen is evenwel nog niet gerealiseerd, wel heeft het College de gemeenteraad geïnformeerd dat er met betrekking tot het beheer van de Natuurtuin een samenwerkingsovereenkomst zal worden afgesloten.

3.5. Werven vrienden

Het doel van dit project was het definiëren van de doelgroep van vrienden en het daadwerkelijk werven van vrienden.

De doelgroep is inmiddels omschreven en gepubliceerd op de website van de stichting. Het daadwerkelijk werven van vrienden heeft plaatsgevonden door middel van de verzending van nieuwsbrieven, tijdens de rondleidingen door natuurtuingidsen, tijdens natuurwerkdagen zoals bij NLdoet, de Natuurwerkdag 2016, de Westerparkdag , participatie in bijeenkomsten van de Stadsambassade Zoetermeer en door middel van een groot aantal perspublicaties.

Inmiddels zijn er ongeveer 200 vrienden.

3.6. Werven vrijwilligers

Het beheer en onderhoud van de Natuurtuin vergt intensieve aandacht. Er is voor het beheer en onderhoud één medewerker van de gemeente beschikbaar en er wordt door vrijwilligers van de Knotgroep Meer en Woud jaarlijks ondersteuning geboden. De stichting is van oordeel dat er intensiever onderhoud noodzakelijk is en wenst om die reden een groter beroep op vrijwilligers te kunnen doen.

Het doel om een vrijwilligersorganisatie voor de Natuurtuin in het leven te roepen is gerealiseerd. In totaal zijn op dit moment ongeveer 10 vrijwilligers werkzaam. De onderhoudswerkzaamheden worden uitgevoerd op de dinsdagen en zaterdag van de oneven weken. Verder kan voor de grote onderhoudsklussen een beroep worden gedaan op vrijwilligers van de Knotgroep Meer en Woud. Ook de inzet van vrijwilligers op de Natuurwerkdagen 2015 en 2016 en bij NLdoet heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan het reguliere onderhoud. Deze inzet wordt op hoge prijs gesteld.

De planning van de onderhoudswerkzaamheden vergt nog wel aandacht. In de verslagperiode is veelal ad hoc gewerkt vooruitlopend op de inhaalactie voor achterstallig onderhoud. Zodra deze operatie achter de rug is, is het goed mogelijk het onderhoudsschema planmatig uit te voeren. Versterking van de vrijwilligersorganisatie blijft een aandachtspunt.

3.7 Communicatie

De Natuurtuin is er voor de inwoners van Zoetermeer en omgeving. Bekendheid en zichtbaarheid zijn essentiële punten om de functies van de Natuurtuin tot hun recht te laten komen. De Stichting stelde vast dat de communicatie rondom de Natuurtuin te weinig aandacht kreeg. Om die reden werd als doel gesteld een communicatieforum Natuurtuin te ontwikkelen met middelen als perspublicaties, nieuwsbrieven, een website, facebookaccount en dergelijke.

Het doel is gerealiseerd. Er is een goede samenwerking tot stand gebracht met de redacties van lokale bladen en de activiteiten in de Natuurtuin zijn regelmatig in de pers aan de orde geweest. De evenementen zijn ook steeds via het facebookaccount aangekondigd. Ten behoeve van de informatie aan de vrienden en andere geïnteresseerden is in de verslagperiode een viertal nieuwsbrieven uitgebracht. Inmiddels is ook de website operationeel, waarop berichten, foto's, video's en statische informatie over de stichting en de Natuurtuin is opgenomen. Voor de communicatie over de inhaalactie achterstallig onderhoud zijn extra excursies georganiseerd om geïnteresseerden te informeren over het waarom, hoe en wanneer van de activiteiten.

3.8. *Educatieve agenda*

Rondom de Natuurtuin zijn verschillende organisaties werkzaam en organiseren activiteiten in het Westerpark en/of de Natuurtuin. Gebleken is dat de activiteiten van de diverse organisaties niet altijd op elkaar zijn afgestemd, waardoor er doublures en hiaten in de agendering optreden.

Het doel van dit project was het opstellen van een agenda voor educatieve activiteiten in samenwerking met IVN en andere “groene” organisaties in Zoetermeer.

Het doel is nog niet gerealiseerd. Wel heeft inmiddels bestuurlijk overleg plaatsgevonden met IVN en KNNV en daar is zeker de intentie om de samenwerking te intensiveren en de agenda voor de Natuurtuin te afstemmen. De stichting participeert verder in het platform “De kracht van groen Zoetermeer”. In dit platform werken verschillende groene organisaties samen, zoals wijktuin Broekweg in beheer van Stichting Zoete Aarde en Hof van Seghwaert. Op gemeentelijk niveau vond er regulier overleg plaats in het NME-overleg over de afstemming van activiteiten op het gebied van natuur en educatie. Momenteel is in discussie hoe dit overleg op een nieuwe basis kan worden geconstitueerd. Met de Historische Genootschap Oud Soetermeer is getracht tot overleg te komen, maar dit heeft nog niet tot resultaat geleid.

De stichting heeft intensief contact gezocht met De Groene Motor. Dit is een provinciaal programma dat vrijwilligerswerk in de leefomgeving stimuleert en ondersteunt. Het programma is ondergebracht bij het samenwerkingsverband Landschap & Erfgoed Zuid-Holland. De Groene Motor heeft ons geadviseerd over de inzet van vrijwilligers, de organisatie van een natuurwerkdag, ons subsidie verleend voor de aanschaf van gereedschap en faciliteert ook de uitleen van gereedschap.

De stichting zoekt ook nauwe samenwerking met het samenwerkingsverband Groene Cirkels in Zuid-Holland. Dit samenwerkingsverband is de afgelopen 2 jaar sterk gegroeid. Rond de thema's Leefomgeving, Water, Grondstoffen, Mobiliteit & Logistiek en Energie zijn Groene Cirkels gevormd, partners aangetrokken en activiteiten opgestart. De stichting heeft zich in dit verband aangemeld voor participatie in de Groene Cirkel Bijenlandschap. Deze Cirkel richt zich op twee zaken: meer nestelmogelijkheden en meer voedsel voor bijen. Door bloemenmengsels te zaaien kunnen bijen meer honing verzamelen om goed de winter door te komen. De stichting wil hieraan meewerken door bloemenakkers aan te leggen op de huidige verwilderingshoek.

De stichting heeft verder contact gezocht met de wijkregisseur en andere organisaties in de wijk Meerzicht. Hoewel de Natuurtuin op zich niet wijkgebonden is, is het toch van belang goede contacten binnen de wijk te hebben en de mogelijkheden die de tuin biedt voor de nabije omgeving onder de aandacht te brengen.

4. Beleving en inventarisatie van Flora en Fauna in de Natuurtuin

4.1. Beleving natuurtuingidsen

De rondleidingen in de Natuurtuin onder leiding van de natuurtuingidsen vormen een maandelijks hoogtepunt in het beleven van de flora en fauna. De natuurtuingidsen verzorgen niet alleen de maandelijks rondleidingen, maar verzorgen ook specifieke rondleidingen al of niet op aanvraag. De groep natuurtuingidsen heeft al een lange historie in de rondleidingen. Zij waren het ook die als eersten enkele jaren geleden de aandacht vroegen voor de sterke vervaging van landschappen in de natuurtuin en het achterstallig onderhoud. De werkgroep natuurtuingidsen is van oorsprong een werkgroep van de gemeente Zoetermeer. Besloten is dat deze werkgroep per 1 januari 2017 gaat fungeren als werkgroep van de stichting.

Rebekka heeft in een blog haar beleving van de Natuurtuin als volgt verwoord:

“Al een paar jaar kom ik naar de natuurtuin. Nadat mijn lief bij me introk is er een enthousiaste natuurtuinfan bijgekomen.

Dat moet vast heel saai klinken, maar niets is minder waar.

Het is er namelijk heerlijk rustig, een goed excuus om het zonder gsm te doen(ja, om mooie foto's te maken), zat mooie dingen te zien en de bewoners te zien groeien. Letterlijk, maar ook figuurlijk in hun rol.

We kunnen gerust een half uur op een bankje in de zon doorbrengen met naar de vijver staren. Het zal je verbazen wat er allemaal te zien is.

Of stilzitten om naar een reiger te kijken, die beloond wordt voor z'n geduld met een lekkere verse kikker.

En wij werden op ons beurt weer beloond door een reiger die niet wist hoe hij de kikker door moest slikken zonder dat het glibberige beestje de poten nam. (Al dan niet met alle vier de poten.)

Opverende grassprietjes, margrietten meedeinend op de zachte wind, mooie orchideeën, vogelgekwekker en vlinders. De zon in m'n gezicht, gebabbel van jonge meerkoetjes, gekwaak van kikkers, een lichte bries door m'n haren en geurende bloemen. (Klinkt het nog steeds saai?)

De natuurtuin is mooi, het herinnert me aan vroeger. Niet dat ik al zo oud ben, maar het herinnert me aan de dagen in het bos en tussen de weilanden. Mijn moeder kon me zoveel vertellen over al dat moois. Waar ze het vandaan haalde terwijl Google niet eens bestond? Ik moet het haar eens vragen.

Hoe fijn is het dan, dat je ontzettend enthousiast wordt van een rondleiding door een gids die je zoveel kan vertellen over het plekje waar je zo graag komt.

Zo enthousiast zelfs dat ik me aangemeld had als vrijwilliger. En natuurlijk het liefst als gids. Want dat betekent dat ik zoveel mogelijk kan leren over de tuin en alle bewoners. En dat ik al dat moois vast net zo enthousiast over kan brengen op anderen.

Zondag was m'n eerste meedraaidag.

Ik mocht mee met een van dé natuurtuingidsen.

Bij aankomst kreeg ik meteen een welkom gevoel door de vrijwilligers.

Het is bijzonder om de tuin met andere ogen te bekijken, om mee te kijken met een ervaren gids (maar net even anders dan als bezoeker).

In m'n hoofd herhaalde ik alle nieuwe dingen, die ik bij thuiskomst zeker moest gaan uitzoeken.

Bij terugkomst nog éven genieten van dat fijne gevoel onder het genot van een kop thee. Mezelf afvragend wat mijn specialisme zal kunnen gaan worden.

Maar laat ik vooral niet op de zaken vooruit lopen, eerst de tijd nemen om andere dingen onder de knie krijgen. En hey, de natuurtuin is ook niet in één dag gebouwd! “

4.2. Onderzoek planten in de Natuurtuin

Johan Vos, de voormalige stadsecoloog van Zoetermeer, heeft samen met Cees Los, een voormalige beheerder van de tuin en met ondersteuning van Monique Snoek, huidige beheerder, en Tilly Kester en Joke de Ridder (beiden KNNV-plantenwerkgroep) in de verslagperiode een onderzoek naar de planten in de Natuurtuin uitgevoerd. De plantenrijkdom is opnieuw geïnventariseerd en vergeleken met eerdere inventarisaties. Hieronder treft u een beleving aan van Johan Vos van de natuur in een perspectief van veertig jaar.

“ Een bezoek aan de natuurtuin is altijd weer een ervaring op zich. Je kunt de tuin nog het beste omschrijven als een landschappelijke natuureiland in een natuurlijk recreatiegebied. Die beslotenheid creëert een intieme sfeer en een afwijkend (mild) microklimaat. Het leuke van het ontwerp is dat die sfeer door vrijwel iedere nieuwe bezoeker ook daadwerkelijk wordt ervaren. De ontwerpers hebben hun werk halverwege de jaren '70 goed gedaan valt achteraf te concluderen.

Als je wat meer inzoomt op de technische details valt op dat er op natuurtechnisch niveau nogal wat is misgegaan. De gevolgen daarvan waren in de fase direct na de aanleg al zichtbaar. Zo heeft Cees Los (beheerder van het eerste uur) vaak moeten vechten tegen windmolens die pas functioneerden bij windkracht 6 en tegen het overal uit de tuin weglekkende water.

In een werkverslag uit 1980 valt hierover het volgende te lezen:

“begin september vond er tot overmaat van ramp een dijkdoorbraak plaats. De bovensloten kwamen toen geheel droog te staan. Het euvel is nu verholpen door in de zwakke dijk een damwand van zo'n 2 m. hoogte aan te brengen”.

In de loop der jaren zijn er, wat het watersysteem betreft, wel een aantal verbeteringen aangebracht maar een fundamentele optimalisering van het systeem heeft het, om financiële redenen, echter nooit gehaald.

Wat het natuurlijk graslandbeheer betreft kan de natuurtuin worden gezien als het laboratorium van de afd. Groen van de gemeente Zoetermeer. Veel in de natuurtuin uitgeprobeerde maaieregimes werden later, met veel succes ook elders in Zoetermeer toegepast.

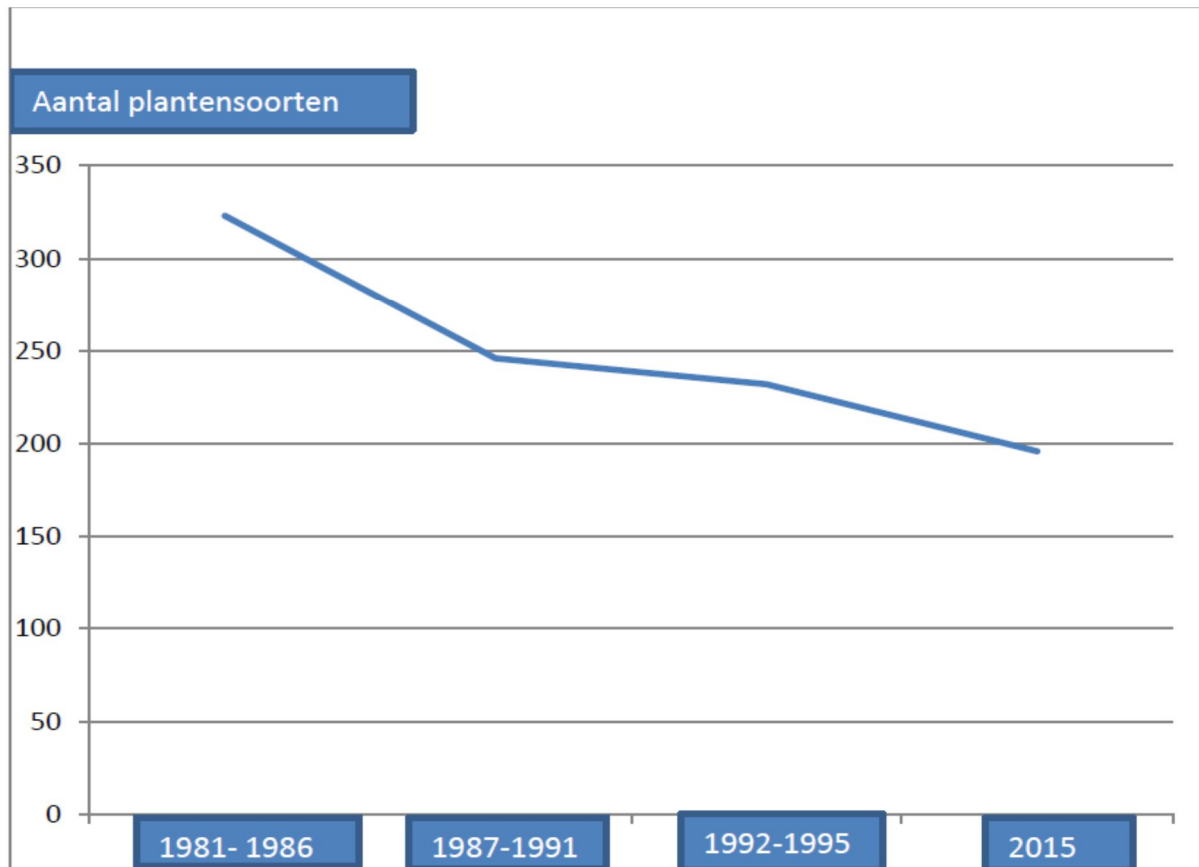
Aangezien een gevarieerde flora een solide basis vormt voor een tuin die ook rijk is aan diersoorten, is er vanaf de beginjaren altijd sterk ingezet op de plantengroei en het bijpassende beheer. De dieren zouden dan vanzelf wel komen was het idee. Tegenwoordig is de interesse voor een aantal dierlijke soortgroepen in de natuurtuin sterk gegroeid. Dat geldt ook voor de paddenstoelen. Daardoor hebben we nu een veel completer beeld van de ecologische betekenis van de tuin.

Cees Los echter heeft zich sinds zijn aanstelling in 1980 vooral gericht op de plantengroei en die ook in kaart gebracht. Later heeft Jan Rensink (de opvolger van Cees) dit werk voortgezet tot halverwege de jaren '90 van de vorige eeuw. Hierdoor zijn we in staat om de plantengroei van nu te vergelijken met die van begin jaren '80 en halverwege de jaren '90. Dit heeft ons geïnspireerd om na al die jaren nogmaals de vegetatie van de tuin in beeld te brengen. Het was een voorrecht om

dat, met ondersteuning van Monique Snoek (huidige beheerder), Tilly Kester en Joke de Ridder (beiden KNNV-plantenwerkgroep) op een vijftal zonnige woensdagen te mogen doen. “

Resultaten

De inventarisatie van 2015 heeft 196 soorten opgeleverd, Het soortenverloop gedurende de afgelopen 35 jaar is in onderstaande figuur gevisualiseerd.

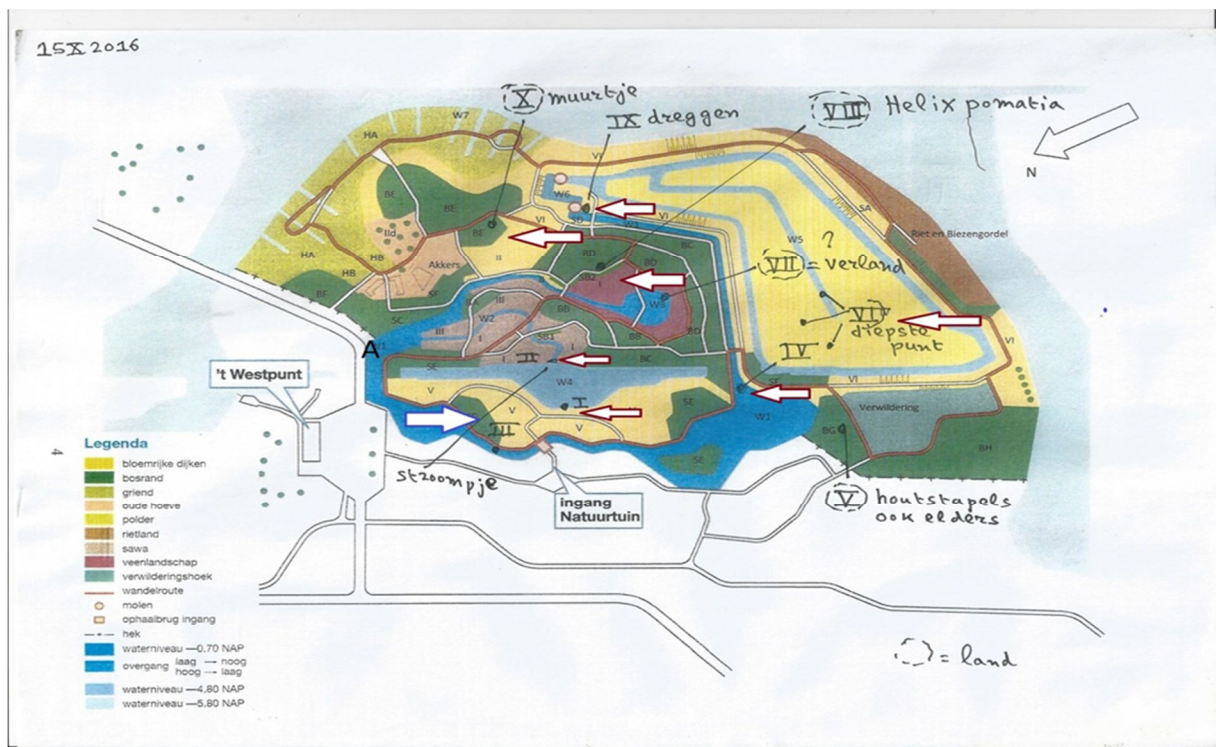

Van de 196 soorten die er in 2015 zijn aangetroffen zijn er 22 beschermd en/of staan op de rode lijst van in hun voortbestaan bedreigde soorten.

4.3. Onderzoek slakken

Op zaterdag 15 november heeft de Nederlandse Malacologische Vereniging (www.spirula.nl) de Natuurtuin van Zoetermeer in samenwerking met leden van IVN- Zoetermeer en Vrienden van de Stichting Vrienden Natuurtuin geïnventariseerd op de daar voorkomende land- en zoetwaterweekdieren (mollusken).

De geïnventariseerde plekken zijn op onderstaande kaart aangegeven.

De eerste inventarisatie heeft als resultaat opgeleverd 26 verschillende soorten mollusken; waarvan 13 land mollusken (3 soorten naaktslakken) en 13 zoetwater mollusken (1 tweekleppige).

15-10-2016 Natuurtuin Zoetermeer mollusken		geïnventariseerde locaties									
wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	I	II	IV	VI	VIII	IX	X	A	29-5-2016	
										III	
<i>land</i>											
<i>Aegopinella nitidula</i>	Bruine blindslak		*								
<i>Carychium tridentatum</i>	Slanke dwergslak		*								
<i>Cepaea nemoralis</i>	Gewone tuinslak		*				*	*			
<i>Helix pomatia</i>	Wijngaardslak					*		*		*	
<i>Nesovitrea hammonis</i>	Ammonshorentje										
<i>Oxychilus cellarius</i>	Kelder-glansslak		*								
<i>Succinea putris</i>	Barnsteenslak								*		
<i>Trocholus hispidus</i>	Haarslak		*						*		
<i>Vallonia costata</i>	Geribde jachthorenslak							*			
<i>Zonitoides nitidus</i>	Donkere glimslak	*									
<i>naaktslakken</i>											
<i>Arion intermedius</i>	Egel-wegslak						*				
<i>Arion subfuscus</i>	Oranjebruine wegsak		*								
<i>Arion vulgarus</i>	Spaanse wegsak							*			
<i>zoetwater</i>											

<i>Anisus vortex</i>	Draaikolkschijfhoren			*					
<i>Acroloxus lacustris</i>	Kapslak				*		*		
<i>Bathymophalus contortus</i>	Riempje			*	*				
<i>Bithynia leachii</i>	Kleine diepslak				*				*
<i>Bithynia tentaculata</i>	Grote diepslak		*	*			*		*
<i>Gyraulus albus</i>	Witte schijfhoren		*						
<i>Lymnaea stagnalis</i>	Gewone poelslak	*	*	*			*		*
<i>Planorbarius corneus</i>	Posthorenslak	*	*	*			*	*	*
<i>Planorbis carinatus</i>	Gekielde schijfhoren		*				*		
<i>Planorbis planorbis</i>	Gewone schijfhoren			*			*		
<i>Radix balthica</i>	Ovale poelslak		*		*		*	*	*
<i>Viviparus contectus</i>	Spitse moerasslak			*			*		*
tweekleppigen									
<i>Musculum lacustre</i>	Moeras-hoornschaal				*		*		

5. Jaarrekening 2015/2016

5.1. Balans per 31 december 2016

Omschrijving	2015/2016	
	St. Vrienden Natuurtuin	
Activa		
Materiële activa		
<i>Gereedschappen</i>	606,00	
Vorderingen op korte termijn		
Vorderingen		
Liquide middelen		
Bankrekening	2047,74	
Totaal activa		<u>2653,74</u>
Passiva		
Eigen vermogen		
Vermogen		
Saldo boekjaar	<u>2653,74 +</u>	
	=	<u>2653,74</u>
Schulden op korte termijn		
Crediteuren		
	<u>+</u>	
	=	
Totaal Passiva		<u>2653,74</u> +

5.2. Staat van baten en lasten

	2015/2016		2015/2016		
	Jaarrekening		Begroting		
	St. Vrienden		St. Vrienden		
Baten					
Subsidie gemeente Zoetermeer	1000,00		3.000		
Landschap Zuidholland erfgoed	1000,00				
Pelgrimshoeve	250,00				
Kledingactie Climpex BV	1319,25				
Bonnen Albert Heijn Meerzicht	440,00				
Donaties	5,00				
Vergoeding gemeente Zoetermeer	132,48	+			
Totaal baten	4146,73	[A]	3.000	[A]	
Lasten					
Kosten oprichting stichting	567,01		750		
Kosten bankrekening	80,58				
Inrichting en kosten webhosting/email	279,07		250		
Aanschaf Gereedschap	303,11		1.750		
Materiaalkosten	177,15		250		
Div. onkosten	86,07	+		[B]	
Totaal lasten	1492,99		3.000	[B]	
Resultaat					
	Totaal baten	4146,73	[A]	3.000	[A]
	Totaal lasten	1492,99	[B]	3.000	[B]
Saldo Baten - Lasten	2653,74	[A-B]	0	[A - B]	

Toelichting

De stichting is zonder enige bezittingen of schulden gestart. De openingsbalans bevatte dus geen activa en passiva. Wel is er een begroting opgesteld als leidraad voor de toedeling van middelen aan de begroting. Totaal is aan subsidies en bijdragen in de verslagperiode ruim € 4000 ontvangen. Bijzonder waren de kledingactie binnen de gemeente Zoetermeer door Climpex bv en de actiekassabonnen van het filiaal Albert Heijn in Meerzicht. Van de Groene Motor werd voor de aanschaf van gereedschap een bedrag van € 1000 ontvangen. Voor de afschrijving op de gereedschappen, waaronder een tweetal kruiwagens, is een afschrijvingspercentage gehanteerd van 33%.

Van de subsidies en bijdragen zijn in de verslagperiode onder meer bekostigd de oprichtingskosten van de stichting, de inrichting en opzet van een website alsmede de kosten van hosting, de aanschaf van gereedschap en enkele andere materialen en de algemene bestuurskosten.

Buiten het verband van de jaarrekening kunnen worden genoemd het budget dat de gemeente Zoetermeer heeft aangewend voor de inhaalactie achterstallig onderhoud in de Natuurtuin tot een bedrag van circa €45.000 en de toezegging van de Vereniging Koninklijke Heidemaatschappij door middel van de inzet van Arcadis deskundigheid een bedrag van € 10000 ter beschikking te stellen.

